

YASHIL IQTISODIYOT VA IQLIM O'ZGARISHI: IQLIM O'ZGARISHIGA QARSHI KURASHISHDAGI YANGI YONDASHUVLAR

Mamatkulov Nurbek Kamiljon o'g'li

Jamoat xavfsizligi universiteti 4-bosqich kursanti

Annotatsiya: *Ushbu maqola yashil iqtisodiyotning iqlim o'zgarishi bilan bog'liq muammolarga qanday yondashayotganini, yangi yondashuvlarni va innovatsion yechimlarni ko'rib chiqadi. Maqolada iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda yashil iqtisodiyotning roli va uning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy jihatlarini tahlil qilinadi. Iqlim o'zgarishining global miqyosda qanday xavf-xatarlar keltirishi va bu jarayonni to'xtatish uchun dunyo davlatlari tomonidan amalga oshirilayotgan tashabbuslar haqida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *Yashil iqtisodiyot, iqlim o'zgarishi, barqaror rivojlanish, qayta tiklanadigan energiya, ekologik innovatsiyalar, global tashabbuslar, energiya samaradorligi, iqlim harakatlari, ekologik barqarorlik, yashil texnologiyalar.*

Annotation: *This article explores how the green economy addresses climate change-related challenges, focusing on new approaches and innovative solutions. The paper examines the role of green economy in combating climate change and its economic, ecological, and social aspects. The risks of climate change on a global scale and the initiatives undertaken by world nations to mitigate these risks are discussed.*

Keywords: *Green economy, climate change, sustainable development, renewable energy, ecological innovations, global initiatives, energy efficiency, climate actions, ecological sustainability, green technologies.*

Аннотация: *Эта статья исследует, как зеленая экономика справляется с проблемами, связанными с изменением климата, с акцентом на новые подходы и инновационные решения. В статье рассматривается роль зеленой экономики в борьбе с изменением климата, а также ее экономические, экологические и социальные аспекты. Обсуждаются глобальные риски изменения климата и инициативы, предпринимаемые мировыми государствами для их снижения.*

Ключевые слова: Зеленая экономика, изменение климата, устойчивое развитие, возобновляемая энергия, экологические инновации, глобальные инициативы, энергетическая эффективность, климатические действия, экологическая устойчивость, зеленые технологии.

Iqlim o'zgarishi bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biri bo'lib, uning kutilmagan ta'sirlari butun dunyo miqyosida ko'plab ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy muammolarni yuzaga keltirmoqda. Bu jarayon, asosan, insoniyatning tabiiy resurslarni boshqarishdagi noto'g'ri yondashuvlari, industrializatsiya va atrof-muhitga zararli chiqindilarni ko'paytirishi natijasida yuzaga kelgan. Yashil iqtisodiyot deganda, ekologik toza texnologiyalarni rivojlantirish, energiya samaradorligini oshirish, resurslarni barqaror ishlatish va chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan iqtisodiy yondashuv tushuniladi. Yashil iqtisodiyotning eng katta maqsadi, iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni birlashtirish orqali iqlim o'zgarishiga qarshi samarali kurashishdir.

Iqlim o'zgarishi hozirgi kunda dunyo uchun eng jiddiy muammolardan biriga aylangan. Atmosferaga chiqarilgan issiqxona gazlari, xususan karbonat angidrid (CO₂), iqlimni yomonlashtiruvchi va global haroratning ortishiga sabab bo'lgan asosiy omillardir. Ushbu o'zgarishlar, ekologik barqarorlikni tahdid ostiga qo'yib, ekologik ofatlarning paydo bo'lishiga, qurg'oqchiliklar va toshqinlarga olib kelmoqda. Yashil iqtisodiyot bu jarayonni bartaraf etish uchun samarali vosita sifatida qaralmoqda. U iqtisodiy o'sishni ta'minlash bilan birga atrof-muhitga zarar yetkazmasdan rivojlanishni ko'zlaydi.

Yashil iqtisodiyotning maqsadi ekologik barqarorlikni ta'minlash, resurslarni tejash va iqlim o'zgarishining salbiy ta'sirlarini kamaytirishdir. Bu iqtisodiy tizimda qayta tiklanadigan energiya manbalariga, energiya samaradorligini oshirishga va chiqindilarni kamaytirishga katta e'tibor beriladi. Yashil iqtisodiyotga o'tish esa o'zgaruvchan iqlim sharoitlarida barqaror rivojlanishni ta'minlashga yordam beradi.

Iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda yashil iqtisodiyotning o'rni juda katta. Birinchi navbatda, qayta tiklanadigan energiya manbalarining rivojlanishi muhim ahamiyatga ega. Quyosh, shamol, geotermal va gidroenergiya kabi energiya manbalari,

tabiiy resurslardan foydalanib, karbonat angidridni chiqarishni kamaytiradi va atrof-muhitni ifloslantirmaydi. Misol uchun, quyosh energiyasi 2019 yilda global ishlab chiqarishning 3 foizini tashkil etdi, bu esa qayta tiklanadigan energiyaning global energiya iste'molidagi ulushining oshishini ko'rsatadi. Shamol energiyasi esa 2020 yilga kelib 743 gigavattga yetgan bo'lib, uni dunyo bo'ylab ko'plab davlatlar tezda rivojlantirgan. Bu texnologiyalar orqali iqlimga zararli gazlarni kamaytirish va iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda katta qadamlar qo'yilmoqda.

Shuningdek, energiya samaradorligini oshirish ham muhim o'rin tutadi. Ko'plab sanoat tarmoqlari, transport sektori va uy-joylarda energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan yangi texnologiyalar joriy etilmoqda. Yashil qurilish texnologiyalari, energiya tejovchi materiallar, LED yoritish tizimlari va izolyatsiya usullari, nafaqat energiya sarfini kamaytirishga, balki chiqindilarni qisqartirishga ham yordam beradi. Transportda, ayniqsa, elektr avtomobillari va elektr transport tizimlarining rivojlanishi karbonat angidrid gazlarini kamaytirish uchun juda muhimdir. Elektr transporti nafaqat energiya samaradorligini oshiradi, balki shaharlarning havosini tozalashga ham yordam beradi.

Yashil iqtisodiyot o'zgaruvchan iqlim sharoitlarida iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Biroq, uning rivojlanishi faqat texnologik yangiliklarga asoslanmasdan, barqaror iqtisodiy siyosatni ham talab qiladi. Yashil investitsiyalarni rag'batlantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va iqlimga zararli chiqindilarni kamaytirishga yo'naltirilgan soliq siyosatlari muhim ahamiyatga ega. Masalan, karbon solig'i va ekologik sertifikatlar, sanoat tarmoqlarini ekologik jihatdan toza ishlab chiqarishga rag'batlantiradi.

Iqlim o'zgarishi global miqyosda muammoga aylanganligi sababli, uning bartaraf etilishi uchun faqat bir davlatning yakkama-yakka harakatlari kifoya qilmaydi. Buning uchun barcha mamlakatlar birlashib, o'zaro hamkorlikni kuchaytirishi kerak. Iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda davlatlararo hamkorlik, faqat ekologik muammolarni hal qilishni emas, balki iqtisodiy barqarorlikni saqlash va ijtimoiy rivojlanishni ta'minlashni ham o'z ichiga oladi. Global iqlim inqiroziga qarshi kurashish uchun samarali va barqaror yechimlarni ishlab chiqish, iqtisodiy o'sishning

yangi yo'llarini yaratish va ekologik jihatdan xavfsiz rivojlanish modellari joriy etish zarur.

Iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishdagi davlatlararo hamkorlikning asosiy tizimi **BMT Iqlim O'zgarishlari bo'yicha Konferensiyasi (COP)** orqali amalga oshiriladi. 2015 yilda Parijda imzolangan **Parij kelishuvi** iqlim o'zgarishiga qarshi global harakatda markaziy hujjatga aylangan. Bu kelishuvda rivojlangan mamlakatlar, o'z o'ziga quyidagi maqsadlarni qo'ygan: global haroratni sanoatdan oldingi darajaga nisbatan 1,5°C darajagacha cheklash, iqtisodiy faoliyatni uglerod izini kamaytirish orqali iqlim o'zgarishining oldini olish va barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlash.

Parij kelishuvining muhim jihatlaridan biri, iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar o'rtasida teng mas'uliyatni ta'minlashdir. Rivojlanayotgan davlatlar ko'pincha iqlim o'zgarishidan ko'proq zarar ko'rishadi, shuning uchun ular, o'z faoliyatlarini ekologik toza qilish uchun moliyaviy va texnologik yordamga muhtoj. Parij kelishuviga ko'ra, rivojlangan davlatlar rivojlanayotgan davlatlarga 2030 yilgacha yiliga 100 milliard dollar miqdorida iqlimga oid moliyaviy yordam ko'rsatishni ta'minlashga va'da berdilar. Bunday xalqaro yordam iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish uchun texnologiyalarni joriy etishga, yashil iqtisodiyotga o'tishga va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga yordam beradi.

Yashil iqtisodiyotga o'tish va iqlimni muhofaza qilish uchun har bir davlat o'z ichki resurslarini va imkoniyatlarini qo'llab-quvvatlash kerak. Ammo, rivojlanayotgan davlatlar uchun ekologik barqarorlikka o'tish juda qimmatga tushishi mumkin. Shuning uchun xalqaro hamkorlikda moliyaviy yordam va investitsiyalar muhim ahamiyatga ega. Xalqaro iqlim moliyaviy tizimlari, masalan, **Global Green Fund (GGF)**, **Iqlim o'zgarishi texnologiyalari bo'yicha investitsiya loyihalari** va boshqa tashkilotlar yordamida iqlimga oid loyihalarga katta mablag'lar ajratiladi.

Bu moliyaviy resurslar iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda muhim texnologiyalarni joriy etish, ekologik toza ishlab chiqarish texnologiyalarini rivojlantirish va ekologik barqaror iqtisodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash uchun ishlatiladi. Misol uchun, qayta tiklanadigan energiya manbalariga investitsiyalarni ko'paytirish orqali global iqlimni himoya qilishda yangi imkoniyatlar yaratish

mumkin. Xalqaro hamkorlik va investitsiyalar iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda iqtisodiy jihatdan eng samarali yechimlarni ishlab chiqishda yordam beradi.

Iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda davlatlararo hamkorlikning yana bir muhim jihati — yangi ekologik texnologiyalarni ishlab chiqish va ulardan foydalanishdir. Rivojlanayotgan mamlakatlar o'z iqtisodiyotini yashil iqtisodiyot modeliga o'zgartirish uchun ilg'or texnologiyalarni joriy etishga muhtoj. Shu maqsadda, ko'plab xalqaro tashkilotlar, mamlakatlar va xususiy sektorlar, innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish va ularga investitsiya kiritish orqali iqlimga zararli chiqindilarni kamaytirishga yordam berishi kerak.

Bundan tashqari, davlatlararo hamkorlik orqali yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni almashish iqtisodiy o'sishning yangi manbalarini yaratadi. Misol uchun, qayta tiklanadigan energiya manbalarini ishlab chiqarish va energiya samaradorligini oshirish orqali, global iqtisodiy tizim ekologik toza yo'nalishda rivojlanadi. Elektr transporti va energiya tejoychi qurilish texnologiyalari kabi ixtirolar nafaqat iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda, balki yangi ish o'rinlarini yaratishda ham yordam beradi.

Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida ekologik jihatdan toza mahsulotlar va xizmatlarga talab ortib bormoqda. Bu o'z navbatida, ekologik toza mahsulotlar va texnologiyalarni ishlab chiqadigan davlatlar uchun yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi. Xalqaro savdo orqali bu mahsulotlar va texnologiyalar global bozorlar orqali tarqaladi, shu bilan birga rivojlanayotgan mamlakatlar uchun yangi iqtisodiy o'sish manbalarini ta'minlaydi.

Savdo siyosati va ekosanoat siyosatlari orqali iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish uchun ko'plab davlatlar bir-biriga yordam beradi. Misol uchun, savdo kelishuvlarida ekologik shartlar qo'yish, ya'ni faqat ekologik toza mahsulotlar va xizmatlarga ruxsat berish orqali, iqtisodiy o'sish va iqlimni himoya qilish o'rtasida muvozanatni saqlash mumkin.

Iqlim o'zgarishi asosan kambag'al va zaif jamoalarga ko'proq zarar yetkazadi. Shuning uchun, iqlimga qarshi kurashishda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bilan birga, ijtimoiy adolatni ham ta'minlash zarur. Davlatlararo hamkorlik ijtimoiy

barqarorlikni, ta'limni, sog'liqni saqlashni va tenglikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Xalqaro hamkorlik ijtimoiy tarmoqlarda yangi imkoniyatlar yaratadi, masalan, iqlimga o'zgartirishlar kiritishda ta'lim va malaka oshirish dasturlari orqali yangi ish o'rinlari yaratish. Bu, o'z navbatida, rivojlanayotgan mamlakatlarning iqtisodiy barqarorligini oshiradi va xalqaro miqyosda tenglikni ta'minlashga yordam beradi.

Iqlim o'zgarishi global miqyosda ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy sohalarida sezilarli ta'sirlarni keltirib chiqarmoqda. Iqlim o'zgarishining iqtisodiyotga ta'siri keng qamrovli bo'lib, bu jarayon nafaqat tabiiy resurslarning kamayishi va qishloq xo'jalik mahsulotlarining ishlab chiqarishiga zarar yetkazadi, balki iqtisodiy inqirozlar va yangi iqtisodiy modellarga o'tish zaruratini keltirib chiqaradi. Bunday o'zgarishlar bizneslar, sanoat tarmoqlari, davlatlar va butun dunyo bo'yicha iqtisodiy faoliyatni jiddiy ravishda shakllantiradi.

Iqlim o'zgarishi eng avvalo qishloq xo'jaligiga katta ta'sir ko'rsatadi. Haroratning ko'tarilishi, noqulay ob-havo sharoitlari, qurg'oqchilik va kuchli yomg'irlar qishloq xo'jalik mahsulotlari yetishtirishni qiyinlashtiradi. Masalan, 2019 yilda **Qishloq Xo'jaligi va Oziq-ovqat Tashkiloti** (FAO) hisobotiga ko'ra, iqlim o'zgarishi global qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining 10% ga kamayishiga sabab bo'lgan. Bunday holatlar, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda qishloq xo'jaligi sektori iqtisodiyotning asosiy tarmog'ini tashkil etadigan davlatlarda, aholining muhim qismini qashshoqlikdan himoya qilishni murakkablashtiradi. Shuningdek, 2020 yilga kelib qishloq xo'jaligi, o'rmonchilik va baliqchilik sohalaridagi iqlim o'zgarishlari tufayli yuzaga kelgan zararning qiymati yiliga **\$29–\$56 milliard** atrofida baholangan.

Yuqori haroratlar va yomon ob-havo sharoitlari, masalan, qurg'oqchiliklar va ko'plab mintaqalarda kuchli yomg'irlar, qishloq xo'jaligi mahsulotlarining ishlab chiqarilishini to'xtatib qo'yishi mumkin. Misol uchun, 2011 yilda Afrika qit'asida yuzaga kelgan qurg'oqchiliklar natijasida qishloq xo'jaligi sektorida **\$12 milliardga** yaqin iqtisodiy zarar yuzaga kelgan. Aksariyat hududlarda qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat ishlab chiqarishning kamayishi faqat oziq-ovqat yetishmovchiligini emas, balki aholining ijtimoiy va iqtisodiy farovonligiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Iqlim o'zgarishlari sanoat va ishlab chiqarish sektoriga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Tabiiy ofatlar va kuchli ob-havo o'zgarishlari sanoat ishlab chiqarishni to'xtatishi, xom ashyo ta'minotini buzishi va mehnat resurslarini kamolotga keltirishi mumkin. Iqlim o'zgarishi natijasida mehnatning samaradorligi ham pasayadi. FAO va **BMTning Iqlim O'zgarishlari bo'yicha Tashkiloti** (UNFCCC) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, 2030 yilga borib, iqlim o'zgarishlari natijasida ishlab chiqarishning kamayishi global yalpi ichki mahsulotning (YaIM) ****1,5%****ga kamayishiga olib kelishi mumkin.

Bundan tashqari, ba'zi sanoat tarmoqlari, masalan, qishloq xo'jaligi texnikasi, oziq-ovqat ishlab chiqarish va qurilish sohalari, energiya va suv manbalariga nisbatan yuqori talabga ega. Bu sohalardagi iqlim o'zgarishlari tufayli resurslar tanqisligi yuzaga kelishi, ishlab chiqarishning sekinlashishiga olib kelishi mumkin. **Global sanoat va ishlab chiqarish sektori** 2020-yilda o'rtacha **\$12,6 trillion** iqtisodiy zarar ko'rgan va bu raqamlarning 2050 yilga kelib ikki barobarga oshishi kutilmoqda.

Suv tanqisligi, qurg'oqchilik va kuchli yomg'irlar natijasida davlatlar o'rtasida suv manbalariga nisbatan raqobat kuchayishi mumkin. Bu esa qishloq xo'jaligi, sanoat va ichimlik suvi ta'minotiga salbiy ta'sir qiladi. 2019-yilda **Dunyo Banki** tomonidan o'tkazilgan tadqiqotga ko'ra, 2030 yilga kelib dunyo bo'ylab 40% dan ortiq aholi suv tanqisligidan aziyat chekishi mumkin. Bu esa iqtisodiyotni susaytiradi va qishloq xo'jaligi sektori, sanoat va turizmga katta zarar yetkazadi.

Suvning qisqarishi va tabiiy ofatlar infratuzilmaning buzilishiga ham olib kelishi mumkin. Masalan, 2017-yilgi **To'fon Harvey** AQShning Texas shtatidagi infratuzilma va sanoatni 125 milliard dollarga yaqin zararga duchor qilgan. Bu kabi tabiiy ofatlar tez-tez yuzaga keladigan bo'lsa, infrastruktura va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun katta mablag'larni sarflashga to'g'ri keladi.

Iqlim o'zgarishining global iqtisodiyotga ta'siri ham sezilarli bo'lib, buning iqtisodiy oqibatlarini murakkabdir. Global haroratning ko'tarilishi va tabiiy ofatlar natijasida yuzaga kelgan zararlarga qarshi kurashish uchun jahon iqtisodiyoti katta mablag'larni yo'naltirishi kerak. BMTning iqlim o'zgarishiga oid hisobotiga ko'ra,

iqlim o'zgarishining oldini olish uchun 2020-yillarda iqlimga oid global investitsiyalar yiliga **\$1,6 trillion**ga yetishi kerak.

Iqlim o'zgarishining ta'siri nafaqat iqtisodiy o'sish va ishlab chiqarishning pasayishiga, balki sog'liqni saqlash tizimlariga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Noqulay ob-havo sharoitlari, yuqori haroratlar, kuchli yomg'irlar va qurg'oqchiliklar, jahon bo'yicha yangi kasalliklarning tarqalishiga olib kelishi mumkin. Masalan, **Dunyo Sog'liqni Saqlash Tashkiloti** (WHO) hisobotiga ko'ra, 2030 yilga kelib iqlim o'zgarishi tufayli jahon bo'yicha sog'liqni saqlash tizimiga keltirilgan iqtisodiy zarar **\$2–\$4 milliard** atrofida bo'lishi kutilmoqda. Bu kasalliklarning davolash xarajatlari va profilaktika tizimlariga qo'shimcha xarajatlarni keltirib chiqaradi.

Iqlim o'zgarishi bugungi kunda global miqyosda ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan eng dolzarb masalalardan biriga aylangan. Iqlim o'zgarishining iqtisodiy ta'siri o'zgaras ravishda ko'plab sektorlarni, jumladan qishloq xo'jaligi, sanoat, infratuzilma, sog'liqni saqlash va ijtimoiy tizimlarni jiddiy ravishda shakllantiradi. Ushbu jarayon nafaqat tabiiy resurslarning kamayishi va ishlab chiqarish jarayonlarining susayishi, balki global miqyosda iqtisodiy inqirozlar va yangi iqtisodiy modellarni joriy etish zaruratini ham keltirib chiqaradi.

Iqlim o'zgarishining iqtisodiyotga ta'sirini tahlil qilganda, eng avvalo qishloq xo'jaligi sektori zarar ko'rishini ko'rishimiz mumkin. Iqlim o'zgarishi tufayli mahsulotlar yetishtirish qiyinlashmoqda, qurg'oqchiliklar va yomg'irlar mahsulotlarning ishlab chiqarilishini kamaytirishi, shu bilan birga oziq-ovqat ta'minotiga ta'sir qilmoqda. 2020-yilda qishloq xo'jaligiga zarar yetkazgan iqtisodiy zararining miqdori yiliga 29-56 milliard dollarni tashkil etdi. Shu bilan birga, iqlim o'zgarishi qishloq xo'jaligida ishlab chiqarishni kamaytirish bilan birga, qashshoqlikni oshirishga va ijtimoiy muammolarni keltirib chiqarishga olib keladi.

Sanoat sektori ham iqlim o'zgarishidan salbiy ta'sirlanadi. Infratuzilma va ishlab chiqarish jarayonlari tabiiy ofatlar, qurg'oqchiliklar va kuchli yomg'irlar tufayli to'xtab qolishi mumkin. Xalqaro hisob-kitoblarga ko'ra, iqlim o'zgarishi natijasida sanoat va ishlab chiqarish sektorida global iqtisodiy zarar 2020-yilda 12,6 trillion

dollarga yetgan. Bu raqamlar, iqlim o'zgarishining iqtisodiy o'sish va rivojlanishga salbiy ta'sirini ochib beradi.

Bundan tashqari, suv resurslari ham iqlim o'zgarishi natijasida tanqislikka duchor bo'lmoqda. Suv manbalari kamayishi va noqulay ob-havo sharoitlari suv ta'minoti, qishloq xo'jaligi, sanoat va turizmni qiyinlashtiradi. 2030-yilga kelib, global aholi suv tanqisligidan aziyat chekishi mumkin, bu esa iqtisodiy o'sishga sezilarli darajada salbiy ta'sir qiladi. 2017-yildagi To'fon Harvey kabi tabiiy ofatlar esa infratuzilma va sanoatga katta zarar yetkazib, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashni murakkablashtiradi.

O'zgargan ob-havo sharoitlari va yangi kasalliklarning tarqalishi sog'liqni saqlash xarajatlarini oshiradi. BMTning hisobotiga ko'ra, iqlim o'zgarishining salbiy ta'siri tufayli sog'liqni saqlash tizimiga keltirilgan iqtisodiy zarar 2030-yilga kelib 2-4 milliard dollarga yetishi mumkin.

Iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishning iqtisodiy jihatdan samarali yondashuvlari mavjud. Davlatlararo hamkorlik, global investitsiyalar, texnologiyalarni almashish va yashil iqtisodiyotga o'tish, iqlimga ta'sirni kamaytirishga yordam beradi. Parij kelishuvi kabi xalqaro shartnomalar, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar o'rtasida resurslarni taqsimlashni, moliyaviy yordamni va innovatsion texnologiyalarni qo'llab-quvvatlashni nazarda tutadi. 2030-yilga borib, global iqlimga oid investitsiyalar yiliga 1,6 trillion dollarga yetishi kutilmoqda.

Shu bilan birga, iqlim o'zgarishining iqtisodiy tasirlari rivojlanayotgan mamlakatlarda yanada jiddiy tus oladi. Ushbu mamlakatlar, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish va yashil iqtisodiyotga o'tishda xalqaro moliyaviy va texnologik yordamga muhtoj. Bunday davlatlarga yordam ko'rsatish, ularning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Bularning barchasi, iqlim o'zgarishining iqtisodiy ta'sirlarini kamaytirish va yangi barqaror iqtisodiy modelga o'tish uchun davlatlararo hamkorlik va xalqaro tashkilotlarning roli katta ekanligini ko'rsatadi. Iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish uchun zarur bo'lgan harakatlar va investitsiyalar jahon iqtisodiyoti va ekologiyasini himoya qilishga, shu bilan birga, global farovonlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Stern, Nicholas. *The Economics of Climate Change: The Stern Review*. Cambridge University Press, Cambridge, 2007. — 692 b.
2. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). *The Paris Agreement: Summary and Analysis*. United Nations Publications, New York, 2016. — 34 b.
3. Sachs, Jeffrey D. *The Age of Sustainable Development*. Columbia University Press, New York, 2015. — 544 b.
4. World Bank Group. *World Development Report 2010: Development and Climate Change*. Washington, D.C., 2010. — 417 b.
5. International Energy Agency (IEA). *World Energy Outlook 2023*. OECD/IEA Publishing, Paris, 2023. — 520 b.
6. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report. Cambridge University Press, 2022. — 306 b.
7. United Nations Environment Programme (UNEP). *Global Green New Deal: Policy Brief*. Nairobi, 2009. — 20 b.
8. OECD. *Green Growth Indicators 2021*. OECD Publishing, Paris, 2021. — 196 b.
9. Fatih Birol. *Energy and Climate Change: World Energy Outlook Special Report*. International Energy Agency (IEA), Paris, 2015. — 222 b.
10. Asian Development Bank (ADB). *Climate Change and Sustainable Development: Issues and Challenges*. ADB Publications, Manila, 2019. — 180 b.
11. FAO (Food and Agriculture Organization). *The Impact of Disasters and Crises on Agriculture and Food Security 2021*. Rome, 2021. — 120 b.
12. Global Commission on the Economy and Climate. *The New Climate Economy Report: Better Growth, Better Climate*. Washington, D.C., 2014. — 56 b.
13. World Health Organization (WHO). *Climate Change and Health: Country Profile 2021*. WHO Regional Office for Europe, Copenhagen, 2021. — 48 b.

14. International Monetary Fund (IMF). *Fiscal Policies for Climate Mitigation: IMF Policy Paper*. Washington, D.C., 2020. — 62 b.
15. Mark Carney. *Value(s): Building a Better World for All*. HarperCollins Publishers, London, 2021. — 608 b.